

Ort och datum
Stockholm, 2020-06-08

Handläggare
Marlene Furbäck

Vår referens
30601-00478/2020

Er referens
S2020/00202/SOF

Socialdepartementet

Remissvar – Betänkandet Översyn av yrket personlig assistent – ett viktigt yrke som förtjänar bra villkor (SOU 2020:01)

Vårdförbundet välkomnar förslagen i betänkandet. De kan leda till att arbetsförhållandena förbättras för personliga assistenter.

Vårdförbundet är ett yrkes- och fackförbund för legitimerade barnmorskor, biomedicinska analytiker, röntgensjuksköterskor och sjuksköterskor. Förbundet har drygt 115 000 medlemmar, varav drygt 90 000 är yrkesverksamma inom hälso- och sjukvård. Vårdförbundet arbetar för en personcentrerad, säker och nära vård samt en jämlik hälsa.

Närmare om Vårdförbundets synpunkter

En av Vårdförbundets viktigaste vårdpolitiska frågor är att den vård som bedrivs närmast befolkningen ska kunna utvecklas och förstärkas mot en **personcentrerad och sammanhållen nära vård som bidrar till jämlik hälsa**. Den personcentrerade vården ska utgå från ett befolknings- och personperspektiv, istället för det organisationsperspektiv som är rådande idag. Hälsa och helhet är värderingar som är bärande.

Betänkandet lyfter många viktiga områden som behöver utvecklas såväl för den anställda som för assistansanvändaren. Yrket personlig assistent är ett viktigt yrke som förtjänar bra villkor. De omkring 100 000 personliga assistenter som är yrkesverksamma har rätt till trygga anställningsförhållanden. Det är en utmaning att förbättra villkoren samtidigt som assistansanvändarnas självbestämmande inte minskas. Vårdförbundet stödjer betänkandets bedömning om att **styrning via kunskap och information** har bäst förutsättningar att lyckas. Det behövs statliga styrmedel som bygger på kunskaps och informationsspridning och i vissa fall också reglering av ekonomiska incitament.

Beredningen beskriver också brister i arbetsmiljön och behovet av arbetsledning och arbetskamrater, vilket är en del av att få stöd i de utmanande situationer som kan uppstå i arbetet. Om arbetstiden för den personliga assistenten inte omfattar möten med arbetskamrater, information, arbetsledning eller att få vara en del av ett sammanhang är det svårare att uppnå goda arbetsförhållanden och en god arbetsmiljö.

Vårdförbundet välkomnar, liksom betänkandet, mer forskning om arbetsmiljön för personliga assistenter, samspelet mellan assistansanvändare och assistenter, vilken

betydelse organiseringen av arbetsledning har för självbestämmande och arbetsförhållanden.

Vårdförbundet är positiv till betänkandets förslag om:

- att det ska ställas krav på kollektivavtalsliknande villkor för att få tillstånd att bedriva assistansverksamhet,
- att LSS ändras så att det anges att endast den vars anställdas lön, försäkringar och pension följer ett centralt kollektiv avtal som tillämpas i hela Sverige på motsvarande arbetstagare kan få tillstånd att bedriva assistansverksamhet,
- att regeringen ändrar regleringen av personlig assistans så att assistansersättning och ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för biträde av personlig assistans inte får betalas ut om assistansen har utförts av någon som inte erbjuds kollektivavtalsliknande arbetsvillkor och
- att regeringen tar initiativ till en översyn av lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete i syfte att modernisera utformningen av lagen så att den blir lättare att tillämpa.

Assistansanvändarna finns i olika åldersgrupper och har behov som kan handla om fysiska, psykiska, kognitiva eller intellektuella funktionsförmågor. Beredningen pekar på att det krävs utbildning och kompetens hos assistenterna för att skapa trygghet i yrkesrollen. Beredningen menar också att kraven på assistenternas kompetens ökat, bland annat som en följd av att fler assistansanvändare har behov av aktiv tillsyn och sjukvårdsnära arbetsuppgifter. Vårdförbundet vill tydliggöra vikten av närhet till hälso- och sjukvårdspersonal som ska utbilda, handleda och ibland delegera och utföra vissa reglerade hälso- och sjukvårdsuppgifter.

Vårdförbundet är positiv till betänkandets förslag **att satsa på kunskap** för att minska osäkerhet om arbetsuppgifter och förslagen om:

- att Socialstyrelsen får i uppdrag att ta fram och förvalta ett samlat, digitalt utbildnings- och kunskapsmaterial om personlig assistans. Utbildnings- och kunskapsmaterialet bör innefatta grundläggande lagar och rättigheter, såsom LSS, arbetsmiljö, systematiskt kvalitetsarbete och mänskliga rättigheter. Materialet bör vidare omfatta kunskapsområden som exempelvis alternativ kompletterande kommunikation och att förebygga utmanande beteenden. Utbildnings- och kunskapsmaterialet ska rikta sig till personliga assistenter och arbetsledare, men även till assistansanvändare och närstående. Det ska dels kunna användas som introduktion vid anställning av personliga assistenter och arbetsledare, dels kunna fungera som kunskapsbank för såväl nämnda målgrupper som assistansanvändare och närstående. Uppdraget ska genomföras i samverkan med Arbetsmiljöverket.
- att regeringen ger uppdrag till en lämplig myndighet att kartlägga i vilken utsträckning assistansanvändare söker och får beviljat ett högre timbelopp för att finansiera extra kostnader som beror på att assistenter behöver särskild kompetens eller regelbunden handledning.

Betänkandet lyfter vikten av att tydliggöra och öka kompetensen som gäller hur ansvarsförhållandena ser ut när assistenter utför egenvård, hälso- och sjukvård på delegation samt att det är hälso- och sjukvårdspersonal som avgör om egenvård och vård på delegation kan utföras på ett säkert sätt. Tyvärr har hälso-och

sjukvårdspersonal en begränsad insyn i hur det genomförs. Vårdförbundet delar utredningens problembild och att det inte skapar goda förutsättningar för en trygg och säker vård.

Vårdförbundet är därför positivt till betänkandets förslag om **tillsyn och kunskapsstöd** för att tydliggöra vad som gäller när assistenter utför egenvård och vård på delegation och förslagen om:

- att regeringen ger IVO i uppdrag att genomföra en tillsyn av hur regelverket om egenvård och vård på delegation tillämpas vid personlig assistans. Syftet bör vara att identifiera vilka delar av regelverket som behöver förtydligas.
- att regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett kunskapsstöd som ger vägledning kring de speciella omständigheter det innebär att en eller flera assistenter ger stöd till assistansanvändare vid egenvård eller träder in i hälso- och sjukvårdspersonals ställe för att utföra vårdinsatser.

VÅRDFÖRBUNDET

Sineva Ribeiro
Förbundsordförande